

Mijn koude oorlog

Addy Scheele april 2022

Vijftig jaar geleden kwam, na mijn eindexamen HBS, de onvermijdelijke oproep me voor mijn dienstplicht te melden bij de Koninklijke Willem III Kazerne in Apeldoorn. Op 21 juli 1971 kwam er zo een vervroegd einde aan wat de mooiste zomervakantie van je leven heet te zijn. De Willem III was het opleidingscentrum van de marechaussee ofwel militaire politie ook wel aangeduid als MP.

Zowel de beroeps- als de dienstplichtige marechaussees werden hier opgeleid. Onze lichter 71-4 was de eerste lichter die met behulp van een computer over de verschillende legeronderdelen, zoals infanterie, cavalerie, marine, luchtmacht en ook marechaussee, was verdeeld. Daarbij speelden onder meer zaken als gezondheid, lengte, psychische stabiliteit, onbesproken gedrag en scholing een rol. Na zes maanden opleiding, die tevens een aanvullende selectie inhield, bleef er ongeveer 40% over. De uitgevallen 60% werd verdeeld over andere legeronderdelen. Ondanks die selectie gedurende de opleiding bleef het beroepskader, onze leidinggevenden, ons met het nodige dedain de 'computerjongens' noemen.

Zweverig type

De dienstplichtige marechaussees hadden veelal een hogere opleiding genoten - van minimaal HBS tot universiteit - dan het boven hen gestelde beroeps middenkader. Dit leverde nog wel eens wrijving op. Mijn pelotonscommandant bijvoorbeeld, vond mij maar een zweverig type nadat hij bij een inspectie een bundel met pianosonates van Beethoven had aangetroffen in mijn kledingkast.

Voor mijn oproep had ik wel eens serieus overwogen om dienst te weigeren. Net als bij veel generatiegenoten was het pacifistische, jaren 60 Love & Peace gedachtengoed niet onopgemerkt aan mij voorbij gegaan. Maar toen de oproep er eenmaal lag, was weigeren toch een brug te ver. Bovendien wilde ik leraar Engels worden en dienstweigeraars kregen later geen baan bij de overheid. Dat was althans toen nog de gangbare gedachte.

De laatste dag in de Willem III. Onze 'parate tijd' stond voor de deur.

Paraat

Ik werd overgeplaatst naar de Generaal Winkelman kazerne in Nunspeet. De taken van de dienstplichtige marechaussees bij de parate troepen hadden vooral te maken met verkeer. Dat hield bijvoorbeeld in dat we militaire colonnes escorteerden. Dit kwam neer op het uitzetten van routes met speciale bordjes. Veelal tussen de grens met Duitsland en het gebied ten zuiden van Hamburg. Daar lag de zone die door de NAVO aan Nederland was aangewezen om te verdedigen bij een aanval van het Warschaupact. Tijdens die colonneritten stonden er marechaussees opgesteld bij kruispunten en af- en opritten van grote wegen.

In deze outfit stond ik als militaire verkeersagent in Duitsland.

Je werd afgezet bij een kruispunt en kreeg een lijst mee met tijden waarop de colonnes jouw positie zouden passeren.

Het was dan mijn taak om het burgerverkeer stil te leggen met behulp van een fluitje en gebaren. De witte handschoenen die we dan droegen staan niet op deze foto, die nog in het opleidingscentrum is genomen.

De colonnes kwamen met tijdsintervallen langs de plek waar je gedropt was. Omdat militaire colonnes allemaal in een vastgesteld langzaam tempo rijden, waren die opgegeven tijden vrij nauwkeurig. Soms zat er wel een uur tussen twee colonnes. Daarom had je tijd genoeg om na te denken, als je moederziel alleen ergens diep in Duitsland stond te wachten.

Collega

Soms stelde ik me dan voor dat er ergens aan de andere kant van het ijzeren gordijn een leeftijdsgenoot stond. Een Oost-Duitser, Pool of Rus in een soortgelijke outfit, met de opdracht om de colonnes van het Warschaupact onze kant op te sturen. Die Oostblok 'collega' was misschien ook liever niet in militaire dienst gegaan.

Jonge mensen, aan het begin van hun leven, met nog zoveel dromen en ambities, op elkaar afsturen om elkaar uit te roeien, terwijl ze elkaar helemaal niet kennen.

Het kon toch niet zo zijn dat ik dit als 'normaal' zou moeten accepteren? De weinige keren dat ik hierover met andere dienstplichtigen probeerde te praten, was de reactie meestal een onverschillig schouderophalen en iets als: 'Ach joh, nog een paar maanden en dan ben je weer burger.'

Ontspanning

Na mijn dienstitijd studeerde ik anderhalf jaar Engels aan de universiteit in Groningen. Maar de muziek trok me toch meer en in 1980 studeerde ik af als docent klassiek piano aan het Groningse conservatorium.

Tien jaar later viel de Berlijnse muur. Kort daarop verdween het ijzeren gordijn uit Europa en kwam er een einde aan de koude oorlog die in 1945 was begonnen.

In de studenten en muzikscene van Groningen in de jaren '70 en '80 liep je nou niet bepaald trots te koop met je verleden als militaire politieagent. Daardoor verdwenen die zestien maanden als marechaussee al snel naar de achtergrond. Ook was het inmiddels geen enkel probleem voor dienstweigeraars om een overheidsfunctie te krijgen.

Soms was dat zelfs een pré. 'The times they are a changing'

Mijn eerste samenwerking met een voormalige Oostblokbezwoner was in de jaren '90 met zangeres Guzel Akhmetshina uit Kazan, hoofdstad van de Russische republiek Tatarstan, die getrouwd was met een Groninger.

We traden maar een paar keer op o.a. voor Radio Noord. En hoewel het muzikaal zeker klikte, was het een enigszins overhaaste actie van een destijds gerenommeerd noordelijk impresariaat om ons als 'theaterprogramma' te afficheren. Aanvragen voor optredens bleven dan ook uit. Waarschijnlijk was de exorbitant hoge uitkoopsom, waarover niet met ons was overlegd, hier ook debet aan.

Je kunt kapitalisme ook overdrijven.

Dialog

*Dat kan zijn;
het samenspel tussen het Westen en het Oosten
het samenspel tussen man en vrouw
het samenspel tussen een pianist en een zangeres
het samenspel tussen een Nederlander en een Russische*

*Addy Scheele en Guzel Akhmetshina willen graag met u een kijkje nemen naar de verschillen tussen het Westen en het Oosten in hun theaterprogramma 'Dialog'.
Of het nu gaat om de russische interpretatie van "Love me Tender" of het traditionele "Kalinka", beide werelden worden op uiterst charmante wijze gepresenteerd.*

Internationaal

Op het conservatorium was er na mijn eindexamen in 1980 ook het nodige veranderd. De 'lichte muziek' met het accent op jazz had een plaats veroverd binnen de opleiding. Nederland liep hierin voorop in Europa en zodoende kwamen er ook buitenlandse studenten naar Groningen. Hieronder één van de vele internationale formaties aan het werk in Le Petit Theatre waar nog steeds concerten en jamsessies worden georganiseerd.

Sebastian Demydczuk, Polen – Hans Lass, Hamburg – Addy Scheele

Tijdens één van de gigs met Sebastian (geboren in 1976) realiseerde ik me plots dat de vader van Sebastian die Warschaupact collega had *kunnen* zijn aan de andere kant van het ijzeren gordijn en dat hij in de zeventiger jaren de colonnes op ons af had moeten sturen als er een gewapend conflict tussen Oost en West zou uitbreken.

Nu maakte ik muziek met zijn zoon.

De koude oorlog was definitief verleden tijd.

New York comes to Groningen

In 2001 initieerde bassist/componist Joris Teepe een uniek jazz-educatie concept aan het Groninger conservatorium:

'New York comes to Groningen'

Kort gezegd: op regelmatige basis krijgen studenten van de jazz-afdeling les van gerenommeerde Amerikaanse jazzmusici.

Dit project bestaat nog steeds en heeft tot gevolg dat er jazztalent van heinde en ver naar Groningen komt studeren.

Op de wekelijkse jazzconcerten annex sessies in café De Smederij - die inmiddels al meer dan dertig jaar met niet aflatend enthousiasme worden georganiseerd door de onvolprezen pianist Diederik Idema - kreeg ik zodoende de gelegenheid om met jong jazztalent van alle continenten te spelen.

'Soms lijkt het hier wel de Verenigde Naties', aldus Diederik.

In Le Petit Theatre van het muziekminnende echtpaar René en Sharon speelde ik ook diverse keren met ad hoc formaties zoals dit trio:

Moskou

Groningen

Heerenveen

24 Februari 2022

Laat dit toch in hemelsnaam niet de datum worden in de geschiedenis waarop de koude oorlog opnieuw begon.

Nu ik de kinderen en kleinkinderen van onze voormalige 'vijanden' heb leren kennen als aardige, talentvolle collega's waarmee uitstekend valt te musiceren kan ik me niet voorstellen dat we onze kinderen op elkaar afsturen met een raketwerper in plaats van een saxofoon.

Sergej Avanesov,
tenorsax
Rostov aan de Don

Tyler Luppi
contrabas
Brooklyn New York

Addy Scheele
piano
Groningen

Overleg over het repertoire in De Smederij. Fotografie door de Hongaar Zoltan Acs.